

Onderwerp : Vaststellen Raamwaterplan De Tol (2019)

DM-nummer : 1460536

AB-vergadering: 20 februari 2019

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. Het Inspraakrapport peilbesluit en raamwaterplan De Tol 2019 (DM1457444) vast te stellen ten aanzien van het ontwerp-raamwaterplan De Tol (2019)
2. Het raamwaterplan De Tol (2019) vast te stellen conform het bij dit voorstel behorende ontwerp (DM1419359), onder intrekking van het watergebiedsplan Kamerik Kockengen, vastgesteld bij besluit van 12 december 2007, voor zover het betreft het deelgebied De Tol;
3. Een krediet van € 4,06 miljoen beschikbaar te stellen voor de uitvoering van deel A van de maatregelen uit het raamwaterplan De Tol (2019), met daarbij de inspanningsverplichting voor het college om zorg te dragen voor het verkrijgen van de hiervoor toegezegde subsidie.

Toelichting

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden wil het watersysteem in De Tol klimaatbestendig inrichten en beheren (dit omvat eveneens een bijdrage aan het beperken van bodemdaling).

Dit kan het waterschap niet alleen omdat de opgaven in het gebied vaak samenhangen en oplossingen niet los staan van ruimtelijke ontwikkelingen en initiatieven van ondernemers en bewoners. Ook vraagt de oplossing van een watervraagstuk vaak tijd voor overleg en afstemming. Een raamwaterplan biedt de mogelijkheid maatwerk te leveren zowel wat betreft de integraliteit van de vraagstukken als het te organiseren gebiedsproces. Het raamwaterplan biedt kaders voor maatregelen op te nemen in deelplannen binnen het bemalingsgebied De Tol.

De voorgeschiedenis van het raamwaterplan

Het raamwaterplan bouwt voort op uitgevoerde en voorgenomen projecten uit het "Watergebiedsplan Kamerik Kockengen 2007", "Kockengen Waterproof" van gebiedscommissie Utrecht West en een aantal "geen spijt-maatregelen" die zijn uitgevoerd in het gebied naar aanleiding van de wateroverlast in 2013/2014. In aanvulling hierop zijn in gesprekken met bewoners, agrariërs en bedrijven aanvullende knelpunten en wensen voor het waterbeheer naar voren gekomen. Ook speelt het raamwaterplan in op de wens van waterschap en het gebied om de dagelijkse praktijk van het waterbeheer te optimaliseren.

Wat staat er in het raamwaterplan?

Het raamwaterplan biedt kaders voor de verder uitwerking in deelplannen. In het raamwaterplan is aangegeven wat in het gebied speelt en welke opgaven moeten worden opgelost om tot een duurzaam en toekomstbestendig watersysteem in het bemalingsgebied van de Tol te komen.

Oplossingsrichtingen zijn op hoofdlijnen geformuleerd, waarna deze in de deelplannen zullen worden uitgewerkt.

Verdere uitwerking in deelplannen

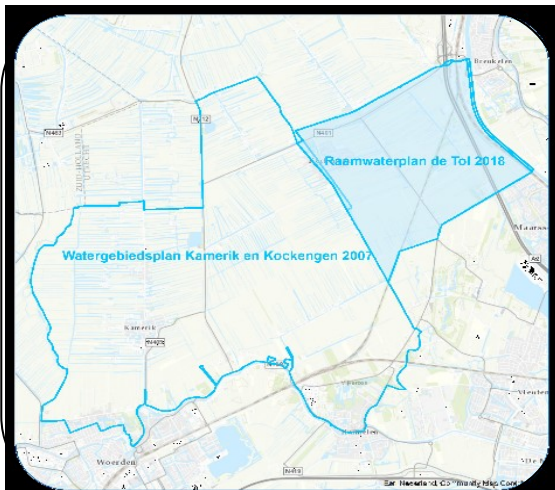
Het waterschap wil bij de uitwerking van de deelplannen omgevingsgericht werken; samen met andere partijen zoeken we naar oplossingen voor de opgaven die spelen in het gebied. Hierbij kijken we nadrukkelijk verder dan alleen onze eigen wateropgaven. Partijen voelen de gezamenlijke verantwoordelijkheid en werken constructief samen. Het nieuwe beleid van het waterschap omtrent bodemdaling krijgt ook een plek in het plan, bijvoorbeeld door het faciliteren van de aanleg van onderwaterdrainage door agrariërs middels een pilot in Portengen en Kortrijk. Ook worden maatregelen voorgesteld om de wateropgave in het gebied op te lossen (als één van de strategieën uit het programma Omgaan met wateroverlast).

Tegelijk met het raamwaterplan wordt een conserverend peilbesluit vastgesteld waarin de huidige waterpeilen worden vastgesteld. Dit peilbesluit vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deelplannen. Indien nodig volgt het waterschap voor de deelplannen een projectplanprocedure en wordt het peilbesluit (partieel) herzien. De maatregelen uit alle deelplannen samen zorgen dat De Tol toekomstbestendig wordt!

Herziening deelgebied de Tol uit watergebiedsplan Kamerik Kockengen 2007

In 2007 is het Watergebiedsplan Kamerik Kockengen vastgesteld. Bemalingsgebied De Tol is een onderdeel van dit plan (zie figuur 1, blauw gekleurde deel). In dit gebied is al een groot deel van de voorgestelde inrichtingsmaatregelen gerealiseerd of ze worden op korte termijn afgerond. De peilen zijn echter nog niet allemaal conform plan ingesteld, ook is het waterbergingsgebied nog niet aangelegd. Door ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn opgedaan in de afgelopen 10 jaar - ook tijdens de wateroverlastsituaties - zijn de destijds voorgestelde maatregelen niet overal meer passend. Te denken valt o.a. aan nieuwe inzichten ten aanzien van (de effecten) van bodemdaling en klimaatverandering. Het waterschap wil met een vernieuwde blik naar het gebied de Tol en het bijbehorende watersysteem kijken zodat dit robuust en toekomstbestendig ingericht wordt.

Daarom wordt voorgesteld om voor alle duidelijkheid het watergebiedsplan Kamerik Kockengen 2007 voor het deelgebied De Tol (zie figuur 1, blauwe gekleurde deel) in te trekken. Maatregelen op basis van dat plan die nu in realisatie zijn, worden nog wel uitgevoerd; maatregelen die niet zijn gerealiseerd en ook niet in realisatie zijn, of die op een andere manier worden ingevuld in het nu voorliggende raamwaterplan, komen met de vaststelling van dit raamwaterplan te vervallen. Voorbeelden zijn respectievelijk individuele hoogwatervoorzieningen en het waterbergingsgebied langs de N401.

Figuur 1: Bemalingsgebied De Tol; blauwe gedeelte

Kaders

Kaders en uitgangspunten bij het tot stand komen van dit ontwerp-raamwaterplan De Tol zijn:

- Watergebiedsplan Kamerik Kockengen 2007
- Kockengen Waterproof
- Maatregelen n.a.v. wateroverlast 2014
- Waterkoers
- Startnotitie Vertragen Bodemdaling Elke centimeter telt

Welk waterschapsdoel is aan de orde (uit overzicht 'Indicatoren Waterkoers' in de begroting)

Het waterschap wil de opgaven in de Tol integraal en in samenwerking met anderen uitwerken.

Het ontwerp-Raamwaterplan De Tol geeft invulling aan de volgende Waterschap-doelen:

- Waterinfrastructuur op orde houden
 - Indicator Eff3a: Functies zijn bediend met passende waterhuishouding
 - Indicator Eff3b: Watersysteem kan tegen een stootje
- Waterinfrastructuur op orde brengen
 - Indicator Eff4a: Acceptabel beschermingsniveau tegen wateroverlast
- Beperken effecten wateroverlast bij extreme situaties
 - Indicator Eff5b: gemeenten en bewoners (en andere partijen) nemen bewust maatregelen om effect wateroverlast te beperken
- Beperken effecten watertekort

- Indicator Eff6b: negatieve effecten watertekort zijn beperkt (bodemdaling voorkomen)
- Schoon en gezond oppervlaktewater
 - Indicator Eff7a: ecologie en chemie voldoet aan KRW doelen waterlichamen
 - Indicator Eff7b: ecologie en chemie voldoet aan doelen "overig water"
- Levendige en veerkrachtige boerensloten
 - Indicator Eff8: Agrariërs nemen bewust maatregelen t.b.v. schoon en gezond oppervlaktewater
- Werken met oog voor de toekomst
 - Indicator Eff14: duurzaam is uitgangspunt bij ons werken
- Maatschappelijke meerwaarde door "samen doen"
 - Indicator Eff15a: Waterbewust handelen samen met samenwerkingspartners
 - Indicator Eff15b: Doelen bereiken door samenwerking

Financiële aspecten

Het voorliggende voorstel betreft deel A van de maatregelen van het raamwaterplan, in 2019-2020 wordt nog een kredietvoorstel voorgelegd voor deel B van het raamwaterplan, betreffende twee nog uit te werken complexe deelplannen. Deze twee complexe deelplannen kennen grote onzekerheid voor wat betreft het uiteindelijke resultaat, maar ook met betrekking tot draagvlak in het gebied. In onderhavig voorstel is alvast een indicatie van de hiervoor benodigde kredieten opgenomen, maar in de verkenningfase voor deel B moet daarover meer duidelijkheid worden verkregen.

De totale uitvoeringskosten voor het voorliggende raamwaterplan zijn geraamd volgens SSK-methodiek¹ en bedragen voor deel A op basis van een voorlopige SSK raming € 4,06 miljoen. Bij deze kosten is rekening gehouden met onvoorziene kosten, object-gebonden risico's, object-overschrijdende risico's en voorbereidingskosten, inclusief de verkenning voor deel B. De specificatie van de kosten voor de verschillende categorieën maatregelen staat in tabel 1. De genoemde bedragen zijn inclusief BTW. De benodigde uitgaven zijn opgenomen in de begroting van 2019 (noemer raamwaterplannen).

Tabel 1: Kostenraming voor Raamwaterplan De Tol

Thema/doel	Omschrijving	Kosten
Voldoende water		
Watersysteembeheer	Waterinfrastructuur op orde houden en brengen	€ 2.750.000
Beperking gevolgen klimaatbeheer	Beperken wateroverlast bij extreme situaties Watersysteem kan tegen een stootje	€ 540.000
Gezond water		
Gezond water	Schoon en gezond oppervlaktewater Levendige en veerkrachtige boerensloten	€ 90.000
Totaal		€ 3.380.000
Object overschrijdend risico (20%)		€ 676.000
Totaal inclusief object overstijgend risico (20%)		€ 4.056.000

De gehanteerde object-gebonden risico's in de SSK raming hebben direct betrekking op de voorgenomen maatregel. Het gaat daarbij om voorziene en onvoorziene risico's bij de voorbereiding en realisatie van een object. Omdat elk object zijn specifieke onzekerheid kent zijn hiervoor in de SSK raming verschillende risicopercentsages gehanteerd.

¹ SSK: Standaardsystematiek voor Kostenramingen. De SSK is een gezamenlijk product van partijen die in de grond-, weg- en waterbouw-sector ramingen opstellen en gebruiken. CROW houdt toezicht op de inhoud en op verbeteringen van deze systematiek.

Daarnaast is een object overschrijdend risico geformuleerd voor alle maatregelen gezamenlijk. Dit risico heeft betrekking op de onzekerheid van de uitkomsten van het gebiedsproces en nieuwe inzichten die binnen het waterschap ontstaan (zeker als de planuitwerkingsfase lang duurt). Dit is de onzekerheid dat een maatregel er uiteindelijk heel anders uit kan zien en de onzekerheid dat wijziging in de ene maatregel ook effect heeft op andere maatregelen. Inclusief al het onderzoek en ander werk dat nodig is om tot zo'n conclusie te komen. Daarnaast kan blijken dat de omgeving waarin de maatregelen moeten worden uitgevoerd structureel tot hogere kosten leidt (bodemopbouw nog slechter dan gedacht; meer weerstand bij grondeigenaren dan verwacht). Dit soort onzekerheden is in watergebiedsplannen al vaak tot uitdrukking gekomen in veel hogere kosten (ook aanzienlijk meer dan 20%).

In de deelplannen worden de maatregelen verder uitgewerkt en gedetailleerd op kosten gezet. De deelplannen worden ter inhoudelijke goedkeuring voorgelegd aan het college. Het college heeft voor de nadere uitwerking van enkele deelplannen reeds een voorbereidingskrediet verstrekt op 4 september 2018.

Voor het retentiegebied langs de N401 was krediet opgenomen in het watergebiedsplan Kamerik Kockengen (2007). De invulling en inrichting van dit gebied wordt verder uitgewerkt in een deelplan van het raamwaterplan. Naast de met AGV afgesproken berging wordt verkend of het retentiegebied ook ingezet kan worden voor waterberging ten gunste van het bemalingsgebied de Tol. De werkzaamheden voor planuitwerking en realisatie worden betaald vanuit het raamwaterplan.

De uitgaven zijn gepland in de periode 2019 – 2025. De prognose van de uitgaven worden in voorjaarsnota's en jaarlijkse investeringsbegrotingen (2019 tot en met 2025) verwerkt (zie tabel 2).

Tabel 2: Jaarlijkse prognose uitgaven raamwaterplan De Tol (deel A)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
700.000	1.630.000	195.000	970.000	530.000	31.000	onvoorzien	4,06 mln.

Tabel 3: Inschatting prognose op hoofdlijn van investering uitvoering complexe deelplannen (deel B)

2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Totaal
-	500.000	1.500.000	900.000	400.000	400.000	uitloopruijnte	3,7 mln.

Een overzicht van de voorgenomen maatregelen die hierbij zijn voorzien is opgenomen in bijlage 3, tabel 6. Elk jaar zal de planning worden geactualiseerd en bij afwijking worden voorgelegd aan het college van dijkgraaf en hoogheemraden.

Subsidie en bijdragen derden pilot onderwaterdrainage

Binnen het raamwaterplan ondersteunt het waterschap - met een specifiek peil of type peilbeheer - de belangstelling voor de aanleg van Onderwaterdrainage (OWD) in 2 peilgebieden (pilotgebied). De totale kosten voor OWD in dit pilotgebied zijn 1,3 à 2,1 miljoen, afhankelijk van het percentage van deelnemende percelen (respectievelijk 65% of 100% van de voor OWD geschikte percelen per peilgebied). Voor de uitvoering van de beleidsdoelen van het waterschap en de aanleg van onderwaterdrainage door de agrariërs in De Tol wordt er vanuit gegaan dat er subsidie beschikbaar is. Onderdeel hiervan is dat de deelnemers een eigen bijdrage leveren.

De fysieke maatregelen voor onderwaterdrainage vallen onder de verantwoordelijkheid van de deelnemende agrariërs. De geraamde kosten maken dan ook geen onderdeel uit van de krediet aanvraag voor het raamwaterplan. Voor dit deel dient door de agrariërs in De Tol zelf subsidie te worden aangevraagd (via het collectief).

Een deel van de maatregelen (o.a. monitoring, kennisontwikkeling en procesondersteuning) valt onder de verantwoordelijkheid van het waterschap. Dit vertegenwoordigt een percentage van circa 25% van het totaal bedrag. Dit bedrag vindt dekking vanuit het beleidsprogramma bodemdaling veenweide. Ook voor dit bedrag wordt er van uit gegaan dat er subsidie beschikbaar is.

Indicatieve raming twee complexe deelplannen (deel B)

Zoals hiervoor al aangegeven is binnen het raamwaterplan sprake van twee complexe deelplannen die grote onzekerheid kennen voor wat betreft het uiteindelijke resultaat, maar ook met betrekking tot draagvlak in het gebied. Een kostenraming op dit moment voor deze deelplannen kent grote onzekerheidsmarges met betrekking tot de keuzes in oplossingen (bandbreedte raming), maar ook tot het te doorlopen proces (planning). Het college heeft voor de verkenningsfase van deze deelplannen reeds een voorbereidingskrediet verstrekt op 4 september 2018. Voor de planuitwerkingsfase en de realisatiefase komt later een aparte kredietaanvraag als de huidige onzekerheden, ook met behulp van de verkenning, zijn afgenomen. Het betreft het deelplan voor het retentiegebied N401 en het deelplan voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Naar verwachting bedragen de kosten voor planvorming en realisatie van deze twee projecten, op basis van een voorlopige SSK raming, circa 3,7 miljoen (deel B & zie tabel 3), exclusief object overschrijdend risico. Hierbij wordt voorgesteld om zoveel mogelijk aanspraak te maken op POP-subsidie. Dit zal bij de uitwerking van de deelplannen worden meegenomen.

Subsidie beleidsdoelen/projecten

Voor aanvullende beleidsdoelen/projecten wordt waar mogelijk apart (POP-)subsidie aangevraagd. Dit zal bij de deelplannen worden meegenomen.

Effect exploitatie

De realisatie van de maatregelen uit het raamwaterplan leidt tot een toename van beheerlasten (zie tabel 5). Deze bestaat uit toename van het te beheren areaal en daarmee een toename van de exploitatie van waterbeheer per jaar van €129.000. Dit is in beeld gebracht door de mutatie van beheeronderdelen te kwantificeren en hier een percentage van 2% van de investering aan toe te rekenen voor beheer en onderhoud. Op dit moment wordt binnen de organisatie nog in beeld gebracht wat de werkelijke kengetallen zijn om in de SSK methodiek op te nemen.

Tabel 5: Jaarlijkse prognose beheerlasten

Beheerlasten	2020	2021	2022	2023	2024
Jaarlijks	129.000	129.000	129.000	129.000	Etc.
Eenmalig	2500	3150	-	-	-

Risico's

1. Vertraging, extra kosten en ophef door tegenstrijdige belangen in de Tol
Door tegenstrijdige belangen en de daarmee gepaard gaande bezwaren is het denkbaar dat de realisatie van de uitwerking van deelplannen niet gehaald wordt binnen de gestelde termijn.
Beheermaatregel: Door met elkaar in gesprek te blijven over de noodzaak van de te treffen maatregelen en gevoelige onderwerpen bespreekbaar te maken. Door gezamenlijk na te denken over wat de mogelijkheden zouden kunnen zijn voor het oplossen (of het zoveel mogelijk beperken) van tegenstrijdige belangen of bezwaren. Goed communiceren over proces: wat gaan we doen, wat moet er gebeuren voor het zover is, aangeven dat het lang(er) duurt, doorkijk geven over lange termijn. Door voor deze aspecten voldoende tijd en geld beschikbaar te stellen.
2. Extra kosten omdat beleid HDSR (nog) in ontwikkeling is
Het beleid ten aanzien van het beperken van bodemdaling is nog in ontwikkeling.
Beheermaatregel: Tijdens de uitvoering met betrokken partijen regelmatig effect van nieuw beleid bespreken. Er is nu momentum/draagvlak in het gebied en ook vanuit de subsidiebronnen. Waar mogelijk wordt voorgesorteerd op nieuwe inzichten. Door korte lijnen tussen de belanghebbenden (in- en extern) te houden, overzicht creëren en behouden. Door het doen/proberen ontstaan er ook ideeën over oplossingsrichtingen en meer duidelijkheid over de te nemen stappen.

3. Vertraging door onderlinge afhankelijkheid oplossingsrichtingen

Indien een maatregel (deels) niet door kan gaan, kan het zijn dat plannen moeten worden aangepast of (deels) komen te vervallen. Dit kost extra tijd, afstemming en middelen. Dit geldt vooral voor de meest integrale oplossingen bijvoorbeeld degene waarbij een combi van faciliteren van onderwaterdrainage, een peilaanpassing en beperken wateropgave wateroverlast is voorzien. *Beheermaatregel:* Verder zo min mogelijk afhankelijkheid introduceren. No-regret maatregelen met voorrang uitvoeren. Complete afweging van alle belangen draagt bij aan meer draagvlak en bewustwording van het principe dat met behulp van een integrale oplossing de bijdrage het grootst is om tot een robuust watersysteem en toekomstbestendig gebied te komen.

Planning

Het voornemen om zo spoedig mogelijk te beginnen met de uitwerking van de deelplannen, zodra de condities gereed zijn. De uitwerking en vervolgens uitvoering van integrale deelplannen hangt samen met initiatieven in het gebied. De uitwerking -en uitvoering van de integrale deelplannen staat gepland voor de periode van 2018 tot circa 2025. In de bijlage is een tabel opgenomen waarin op hoofdlijn de volgorde van de uitwerking en uitvoering van de deelplannen met maatregelen is weergegeven.

Communicatie aspecten

In aanloop naar het ontwerp - Raamwaterplan is er met het gebied regelmatig gecommuniceerd. Dit was in het kader van het proces rondom "Kockengen Waterproof" en de maatregelen wateroverlast. Sinds eind 2016 is het waterschap proactief met de streek in gesprek over het te nemen peilbesluit en het raamwaterplan. Bij wijze van start heeft er in het najaar 2016 een algemene gebied brede bijeenkomst plaatsgevonden. Daarna zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd (bijvoorbeeld voor specifieke polder en/of grootgrondbezitters/agrariërs). Tijdens deze bijeenkomsten zijn belanghebbenden uitgenodigd om met het waterschap mee te denken over passende oplossingsrichtingen voor het gebied. Dit heeft tot constructieve ideeën voor oplossingsrichtingen geleid.

Het ontwerp van het Raamwaterplan De Tol (2019) heeft tegelijk met het ontwerp-peilbesluit De Tol (2019) ter inzage gelegen van 21 september 2018 t/m 2 november 2018. Belanghebbenden zijn op de inspraakperiode geattendeerd door middel van: een bericht in het "Rondje Kockengen", berichtgeving op de website van ons waterschap en verder zijn vertegenwoordigers uit het gebied (van bijv. belangengroepen) geattendeerd middels een mail of brief. Daarnaast heeft het waterschap op 9 oktober 2018 een bijeenkomst georganiseerd tijdens de inspraakperiode. Tijdens deze bijeenkomst heeft het waterschap de streek geïnformeerd over de inhoud van de plannen en de procedure. Ook konden er vragen gesteld worden over het raamwaterplan en andere onderwerpen in het gebied (bijv. over pilot onderwaterdrainage of het bebouwingsonderzoek). Op deze bijeenkomst tijdens de inspraakperiode konden belanghebbenden direct een zienswijze indienen op de ontwerp- plannen. Er zijn in totaal 3 inspraakreacties op de plannen binnengekomen. De inspraakreacties zijn opgenomen in een inspraakrapport en hebben niet geleid tot wijziging van het ontwerp van het raamwaterplan.

Communicatie over het proces en de planning is erg belangrijk. Het geeft duidelijkheid over vragen als "wat gaan we (wanneer) doen", "hoe lang duurt het" en "wat betekent dit voor mij op de lange termijn" Voor de uitwerking van de deelplannen zal - waar mogelijk - per deelgebied een kleine gebiedscommissie worden ingesteld die actief meedenkt bij de nadere uitwerking van integrale deelplannen. Hierin zit een vertegenwoordiging van belanghebbenden (partijen/georganiseerde groepen, gebruikers en/of bewoners).

MVO aspecten

- Samen doen met belanghebbenden (people)
- Bewustwording toekomstbestendig benodigd watersysteem en effecten bodemdaling (klimaatadaptatie) bij agrariërs (planet)
- Inzet op beperken verandering (versnippering) van het landschap en daarom duurzaam landgebruik (profit)

Bijlagen

1. Ontwerp Raamwaterplan De Tol (2019) - DM1419359
2. Inspraakrapport peilbesluit en raamwaterplan De Tol 2019 – DM1457444
3. Volgorde uitwerking en uitvoering deelplannen (zie hierna volgend)

Bijlage 3: Volgorde uitwerking en uitvoering deelplannen

Tabel 6: Volgorde deelplannen met maatregelen op hoofdlijn.

Maatregelen in deelplannen	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Urgente en complexe maatregelen								
Vorbereiding en uitvoering maatregelen t.b.v. dorp Kockengen	x	x						
Vorbereiding, opstellen deelplan en uitvoering van het retentiegebied/ klimaatbuffer	x	x	x	x	x			
Vorbereiding, opstellen deelplan en uitvoeren van integrale oplossing met behulp van de aanleg van natuurvriendelijke oevers	x	x	x	x	x	x	x	
Maatregelen in deelplannen raamwaterplan								
Deelplan Kortrijk peilaanpassing, herindeling peilgebied, onderbemaling opheffen, faciliteren onderwaterdrainage	x	x	x					
Deelplannen Portengen (laag en hoog deel) peilaanpassing, herindeling peilgebied, onderbemaling opheffen, faciliteren onderwaterdrainage	x	x	x	x				
Deelplan Laag Nieuwkoop herindeling peilgebied, optimalisatie watersysteem				x	x			
Deelplan Otterspoorbroek herindeling peilgebied, revisie kunstwerken				x	x			
Diverse kleinere maatregelen					x	x		
Slimmer sturen						x	x	